

BOGYŚŁAW WOLNIEWICZ
Uniwersytet Warszawski

NOTA DO BIOGRAMU LINDENBAUMA

Adolf Lindenbaum należał do czołowych postaci warszawskiej szkoły logicznej. W monografii Jana Woleńskiego *Filozoficzna szkoła lwowsko-warszawska* (Warszawa 1985, na s. 339) rok jego śmierci opatruje się znakiem zapytania „1904-1941(?)”. Wątpliwość tę wyjaśnia informacja, jakiej udzieliła mi swego czasu w rozmowie prof. Mayenowa. Sporządziłem wtedy notatkę, którą przytaczam tutaj w całości bez zmian, bo nabrała cech dokumentu.

W-wa, 26 kwietnia 1986 r.

Relacja p. prof. Renaty Mayenowej o okolicznościach śmierci Adolfa Lindenbauma.

Prof. Mayenowa poznała A.L. w Białymstoku w przededniu wojny niemiecko-radzieckiej, z okazji odwiedzin rodziców, znając już z Wilna p. Janinę H-Lindenbaumową. A.L. był wtedy wykładowcą WSP w Białymstoku. W rozmowie bronił polityki ZSRR, na którego terenie chciał zostać z powodów ideowych, podczas gdy jego żona wybrała emigrację do litewskiego wówczas Wilna.

Prawdopodobnie na początku lipca 1941 r. prof. M. dowiedziała się od p. H.-L., że A.L. przybył do Wilna – chyba z siostrą swą Stefą – i zatrzymał się w Kolonii Wileńskiej. Nie później chyba niż w połowie sierpnia prof. M. od tejże H.-L. dowiedziała się o zastrzeleniu A.L. – chyba wraz z siostrą – tam na tej kolonii.

W notatce mojej „H.-L.” to oczywiście Janina Hosiasson-Lindenbaumowa (1899-1942), też należąca do szkoły warszawskiej, a „WSP” to Wyższa Szkoła Pedagogiczna. Kolonia Wileńska to osiedle pod Wilnem. Wiadomo skądinąd, że Lindenbaum był wyznawcą marksizmu-leninizmu.

Z informacji prof. Mayenowej widać, że Lindenbaum zginął w lipcu lub w pierwszej połowie sierpnia 1941 r. Niejasnym pozostaje, czy zabili go Niemcy, czy współdziałający z nimi wtedy Litwini; oraz jaka to była formacja.

W znanym raporcie, jaki 1 grudnia 1941 sporządził pułkownik SS Karl Jäger, dowódca Einsatzkommando 3 w składzie Einsatzgruppe A towarzyszącej grupie armii „Północ”, znajduje się „zestawienie egzekucji przeprowadzonych na terenie EK.3 do 1 grud. 1941”. Czytamy tam: „Przejęcie zadań policji bezpieczeństwa na Litwie przez Einsatzkommando 3 w dniu 2 lipca 1941. Obszar Wilna przejęty został przez EK.3 w dniu 9 sierp. 41 (...). Wcześniej Wilno było w gestii EK.9 (...).”

Wskazywałoby to, że Lindenbaum został zastrzelony bądź przez funkcjonariuszy owego EK.9 (które w składzie Einsatzgruppe B towarzyszyło grupie armii „Środek”), bądź przez działających z jego ramienia członków jednej z dwóch kolaborujących wtedy z Niemcami formacji litewskich zwanych odpowiednio „partyzantami” lub „szaulisami”. Według bowiem raportu Jägera w Wilnie „egzekucje” podjęte zostały przez EK.3 w dniu 12 sierpnia '41. W raporcie wylicza się dokładnie ilość ofiar: 137 346 – czyli średnio przez 5 miesięcy po 900 dziennie. W raporcie zaznacza się też, że „przeprowadzanie tego rodzaju akcji to kwestia przede wszystkim (*in erster Linie*) organizacyjna”.

Takie było latem 1941 roku tło historyczne śmierci Lindenbauma.